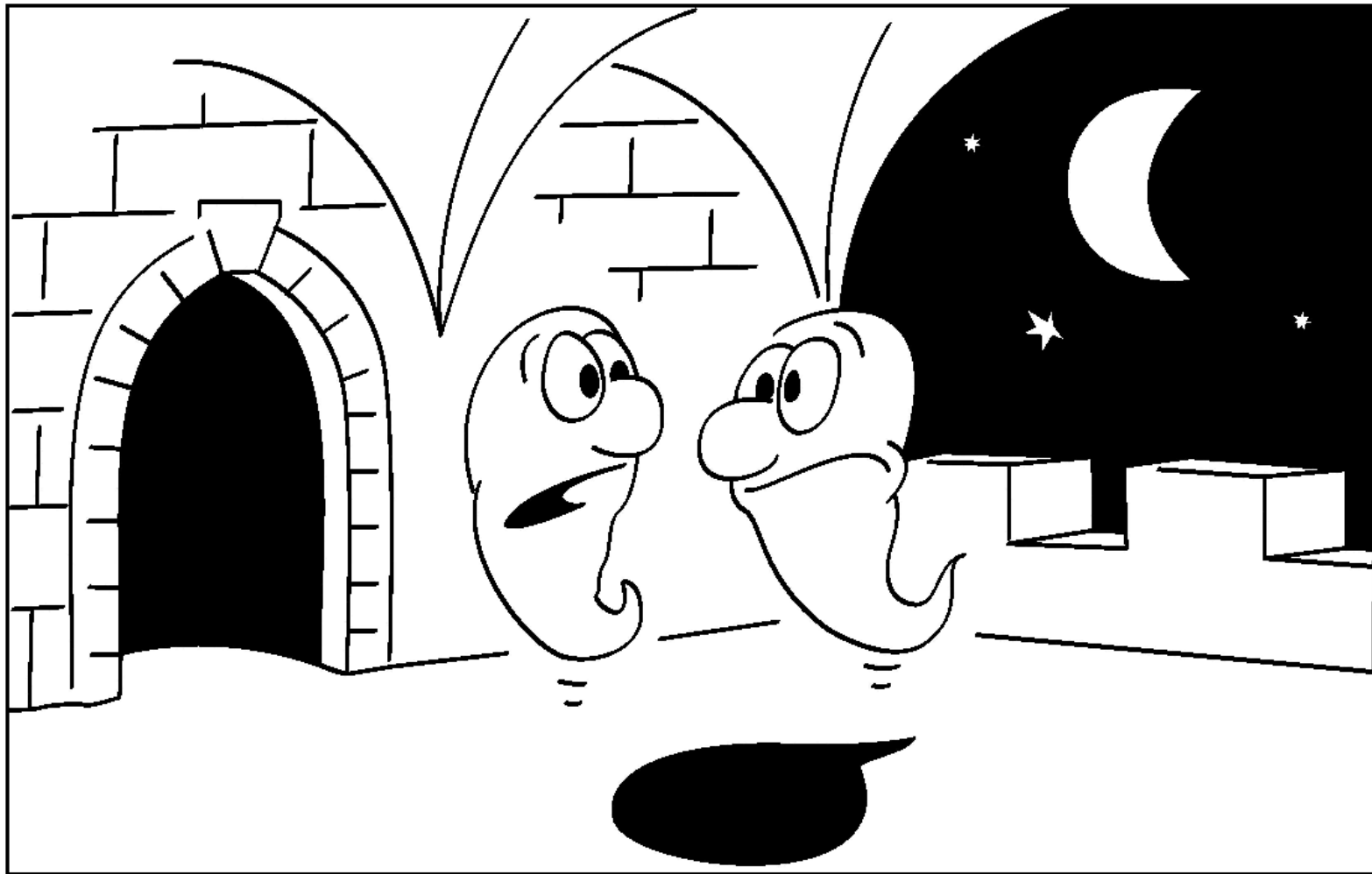

Jak rozlišit skutečné zjevení od psychické iluze?

“Nejste nemocen, pane kolego? Vrháte stín”

Pavel Kantorek

PhDr. Mgr. Jeroným Klimeš, Ph.D.

<http://www.klimes.us>

Motto:

Jestliže nevěříte, když jsem k vám mluvil o pozemských věcech, jak uvěříte, budu-li mluvit o nebeských? (J 3, 12)

Nebudu mluvit o věcech nebeských (reálných duchovních bytostech) – to přenechám teologům.

Budu převážně mluvit o pozemských věcech – fantazijních postavách, iluzích, halucinacích. Prostě o tom, co tropí naše hlava.

Jedna z konstitučních vlastností Boha je, že
Bůh je naší myslí nevyzpytatelný.

**Jakmile víme, že můžeme něco „vyzpytnout“,
pak víme, že to nebyl Bůh.**

Emailový dotaz před konzultací

Jsem tradiční věřící katolička je mi 33 let a mám spoustu zájmů a zálib. Víru mi předali rodiče, prošla jsem si v pubertě nějakou cestou a zjistila, že mi vlastně katolická církev vyhovuje a že tam patřím. V loni na duchovních cvikách (podotýkám druhých duchovních cvičení v mém životě) se mi stalo něco, co mi úplně změnilo pohled na některé záležitosti víry. Nezměnilo to nic na mě, což nevím, jestli je dobře nebo ne, ale přesto již od té doby nemohu uvažovat a někdy jednat stejně jako předtím. **Nazvala bych to zjevení či tak něco.** Docela se mě to hodně dotklo a změnilo některé věci v mém životě. Už je tomu rok, mám od toho jistý odstup. Našla jsem bohudíky svého duchovního vůdce, ale ten jak mi říká, mě může pouze poradit v otázkách víry a prosil mě, abych se obrátila i na psychologa. A úplně nakonec, proč Vás žádám o poradenství na základě setkání a doufám, že mě možná můžete pomoci leccos objevit v mém životě. Nejsm si jista, že všechny události nemají nějakou souvislost se vztahy, které jsem prožila a prožívám. Já osobně jsem docela přesvědčena, že je vše v pořádku a cítím se být v pohodě, ale možná to tak není...

Po konzultaci

Díky Vám jsem rozumem připustila, že to byla iluze... Obraz Ježíše, který si ve vzpomínkách vybavuji jsem zkusila oslovit svým jménem. Bylo to zvláštní, uvnitř mě úplně zmizel "svatý" pocit, že to byl On. Všechno jsem znovu probrala, našla spousty nesmyslných detailů, které jsem vytěsnila.

A dokonce jsem zjistila, co bylo spouštěcím mechanismem toho všeho, **byla to slova farářova, kdy mi řekl, abych před obrazem Ježíše dokázala si představit, že říká: „Jano, já Tě miluji.“** Bylo to pro mě děsně bolestné a po překonání to opravdu šlo, a pak jsem začala mít ty iluze s nádhernými pocity lepšími než orgasmus.

Z toho plyne další otázka: Nevím, co s vírou, je třeba začít znovu nějak a jak? Odpověď - to také jako rada pro mého duchovního vůdce - no spíš všem těm kněžím, kteří mi to vlastně zbaštili (je mi to moc líto)...

Co nejsou spolehlivá kritéria

- 1) jistota subjektivního prožitku – já to tak cítím.
- 2) intenzita zážitku
- 3) pocíťovaná hranice mezi já – ty
- 4) pocíťovaná přítomnost Boha

**My s jistotou můžeme říci, co není zjevení,
ale nemůžeme s jistotou říci, co je.**

Víme, jak se chovají iluze, halucinace, bludy, fantazie, ale nemůžeme ani tušit, jak si Bůh usmyslí, že vstoupí do světa.

Psychická iluze – naše prožívané já se neshoduje tím, co ve skutečnosti je

Menší já při poznávání

Při poznávání ignorujeme existenci mentálních representací (externalizace), neukládáme do dlouhodobé paměti dobu zpracování vzpomínek v denním snění a průběh úvah.

Větší já při rozhodování

Naše já se při rozhodování rozpíná, tzn. máme sklon ignorovat vše, co nepovažujeme za sebe - problém toho druhého. Odkládání nežádoucích myšlenek do fantazijních postav druhých lidí. viz David a Uriáš

Důsledek:

Reálné bytosti – nejen duchovní, ale i lidé – jsou od nás psychicky dále než bychom je hledali.

Bludy mají „psychologickou“ logiku

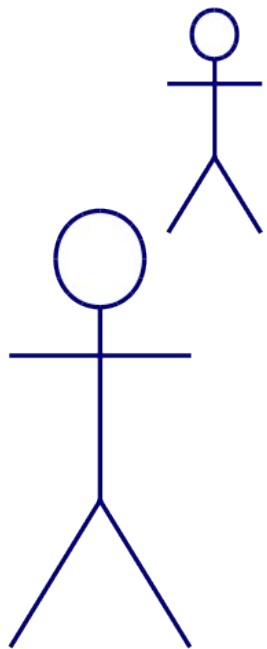
- Na silnici byly rozházený kytky.
- Jo?
- No, to tam na Valentýna rozházel soused.
- Proč?
- Chtěl mi tím říci, abych vzal auto, dojel na Ládví a koupil manželce [co mi utekla] kytku a odprosil ji, aby se vrátila?
- A proč jste to neudělal?
- Já nechci...

Jeho prvoplánové přání je uskladněno v jeho jáství (Já nechci...)

Ale jeho odložená přání, přání „druhého řádu“, jsou uskladněna ve fantazijní postavě souseda.

Jinými slovy pomocí fantazijní postavy souseda on sám sobě říká, co by měl udělat.

Cílem je smír mezi ním a fantazijním sousedem

Fantazijní soused – produkt jeho hlavy, který nepovažuje za své já. Odkladiště pro různá přání „druhého řádu“ a sebenenávist

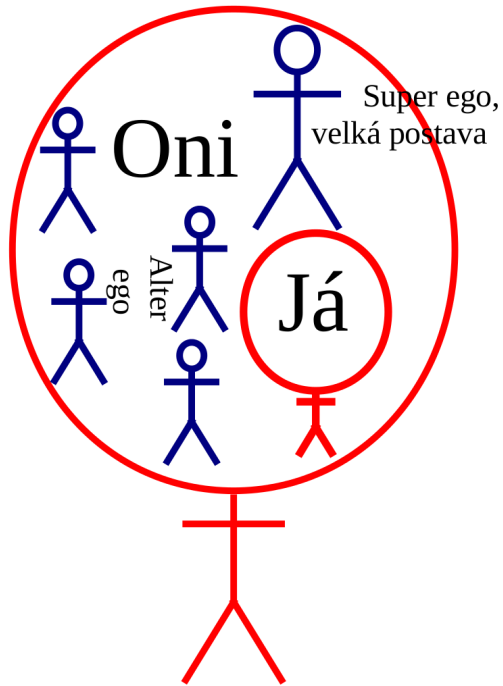
Jeho jáství – přání, se kterými je identifikován.

Bez problémů můžeme:

Bavit se o susedovi, jako by to byla reálná postava, a pokusit se ty dva rozhádané chlapy smířit.

Bavit se o tom, že ho spousta lidí (my se k tomu nevyjadřujeme) považuje za blázna. To on slyšel tisíckrát.

Jiný příklad odložených přání

- Dějou se tu v bytě divný věci...
- Co například?
- No, třeba támhleten kelímek od jogurtu.
- Co je s ním.
- Ten tam dal soused.
- Ten samý?
- Ano. Jsou v něm zbytky těstovin. Ale ty já nejím. Chce mi tím říct, že si mám dojít do obchodu a koupit si něco k jídlu.

Opět stejný model: Jeho přání je nevylézat po útěku ženy z bytu. Celé dny je zavřený doma, neschopen čehokoli. Jemu se nechce (jáství), ale zároveň cítí potřebu něco si koupit, ale tu nachází uskladněnou v postavě souseda a jeho tajnosnubných vzkazů pomocí kelímků a zbytků těstovin.

Vlastní blud nevyvracíme: Soused to neudělal...

Externalizovaná autorita

– Werichův rozhovor s královnou –

**Nemůžeš nic najít, protože neumíš hledat.
Myslíš jen na sebe a nevíš, co chceš!**

Odštěpená jáství

Širší ego se v psychologii považuje vše, co by právo označilo za osobu blízkou (TZ 140/1961 Sb. § 89 o. 8):

Osobou blízkou se rozumí příbuzný v pokolení přímém, osvojitel, osvojenec, sourozenec a manžel, partner; jiné osoby v poměru rodinném nebo obdobném se pokládají za osoby sobě navzájem blízké jen tehdy, kdyby újmu, kterou utrpěla jedna z nich, druhá právem pocítovala jako újmu vlastní.

Psychologie hranice širšího ega na rozdíl od práva zjišťuje, nekonstatuje.

Muž, který má vyčítavou ženu, není schopen si uvědomit, že se mu stýská. V práci v pět odpoledne si řekne: "Žena zase bude vyvádět, že jdu pozdě, ale já bych ještě potřeboval zajít za klukama do hospody probrat ten dnešní meeting..." Nikdy neřekne větu: "Chce se mi jít domů, stýská se mi ap." Vždy jen: "Už musím jít domů, žena bude vyvádět."

Dům nekupuji pro sebe, pro nás, ale pro ženu a děti. Nádobí myji pro ženu.

Ani psychické iluze nesmíme ignorovat, ale můžeme třeba 20 % výroků vyhodit, jako nesmysly

U zjevení skutečného Ježíše či Boha musím akceptovat každou větu.

Když mám
vidinu šéfa,
tak mohu též
každý pátý
výrok
ignorovat.

Zkuste ale
ignorovat
každý pátý
výrok svého
reálného šéfa.

WIKI'DNĚTE SE . JE TO JEN ILUZE . A NECHĚJTE MI NA MÍ !

Stalo se slovo Hospodinovo...

Jonah 1:1 וַיְהִי דְבַר-יְהוָה אֶל-יוֹנָה בֶן-אֲמִתַּי לֵאמֹר:
vayihi devar-ADONAI el-yona ven-amitai lemor:

(Jon 1, 1nn): [I] *Stalo se slovo Hospodinovo k Jonášovi*, synu Amítajovu, [řkoucí]:

2 "Vstaň, jdi do Ninive, toho velikého města, a volej proti němu, neboť zlo, které páchají, vystoupilo před mou tvář."

3 Ale Jonáš vstal, aby uprchl do Taršíše, pryč od Hospodina.

Toto většinou neznamenalalo halucinaci a nějaký *slyšitelný* či *vnímatelný hlas*, ale vnitřní přesvědčení, u kterého člověk má pocit, že se pro něj nerozhodl, že mu to prostě tak nějak „stalo“, přihodilo.

Měl pocit, že je to něco mimo jeho jáství.

Svoboda svědomí umožňuje, že dva lidi mají protichůdná slova Hospodinova

David utíká před Abšalómem vlastním synem, který mu usiluje o život (2 Sam 16,5n):

Když král David přicházel k Bachurímu, právě odtamtud vycházel muž z čeledi Saulova domu jménem Šimeí, syn Gérův. Vyšel a zlořečil a házel kamením po Davidovi a po všech služebnících krále Davida, ačkoli po jeho pravici i levici byl veškerý lid a všichni bohatýři.

Při svém zlořečení volal Šimeí takto: *„Táhni, táhni, vrahu, ničemníku! Na tebe Hospodin obrátil všechnu krev Saulova domu. Na jeho místě stal ses králem, Hospodin však dal království do rukou tvého syna Abšalóma. To máš za všechno to zlo, vždyť jsi vrah!“*

Tu řekl králi Abíšaj, syn Serújin: „Copak tento mrtvý pes smí zlořčit králi, mému pánu? Nejráději bych šel a srazil mu hlavu.“

Ale král odpověděl: „Co je vám do mých záležitostí, synové Serújini? **On zlořečí, protože mu Hospodin řekl: „Zlořeč Davidovi!“** Kdo se potom smí ptát: „Proč to děláš?““

A David Abíšajovi a všem svým služebníkům řekl: „Hle, můj syn, který vyšel z mého lůna, ukládá mi o život. Oč větší důvod má k tomu ten Benjamínek! **Nechte ho, ať zlořečí, neboť mu to nařídil Hospodin.** Snad Hospodin pohlédne na mé ponížení, snad mi Hospodin za to jeho dnešní zlořečení odplatí dobrem!“

David se svými muži pokračoval v cestě a Šimeí se ubíral podle něho po svahu hory, šel a zlořečil a házel po něm kamení a metal prach. Král a všecken lid, který byl s ním, přišli unavení na místo, kde si oddechli.

Základní kritéria - citlivost

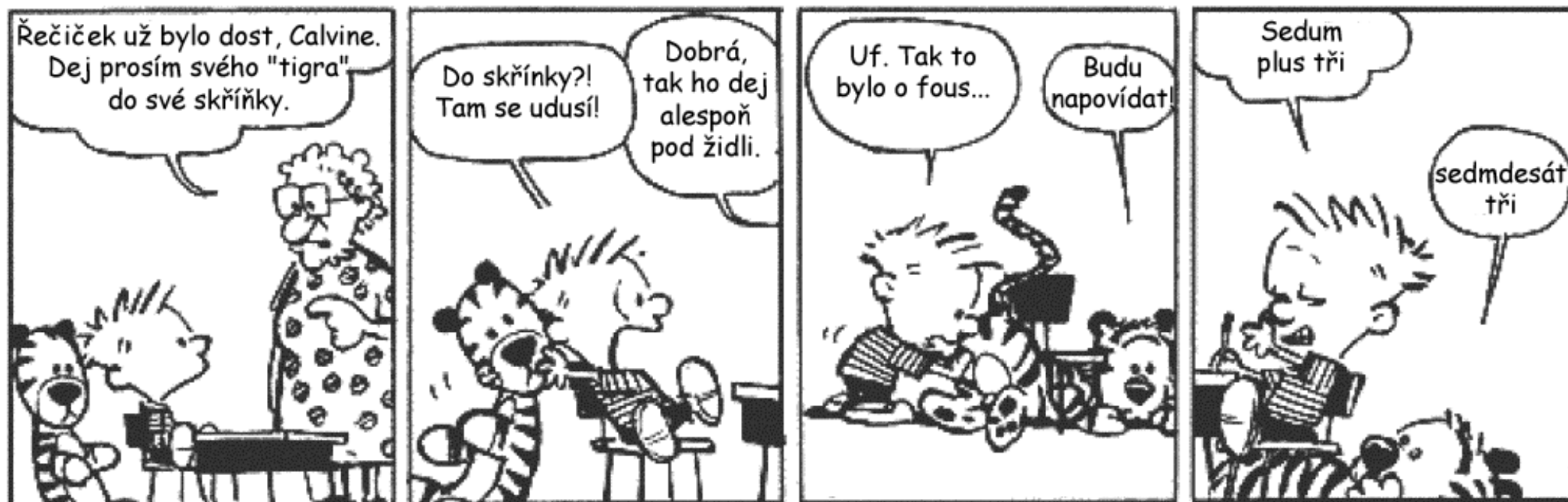
Být citlivý na detail. Jedno narušení principu reality je dostatečným důvodem, proč to považovat za iluzi.

Standovo test - extrakampinní halucinace

Sedím s kamarádem v hospodě a kecáme. Najednou se kamarád zvedne a jde na záchod. Ale já si s ním dál povídám, protože slyším jeho slova skrze tři cihlové stěny. Jakmile u sebe pozoruji tento jev, tak si hned dojdu do Bohnic pro silnější prášky.

Standa nemůže jen na základě introspekce rozeznat můj hlas od toho, který produkuje jeho hlava. Oba hlasy jsou identické. K závěru, že je přetažený, dospívá porovnáním zrakového a sluchového kanálu. Je to racionální úvaha, ne smyslový počitek.

Základní kritéria - Fantazijní postavy neví více než já

Fantazijní Bůh nám neřekne: Proč mi umřelo dítě? Proč jsem dostala ve 22 letech rakovinu? Proč mě a naše tři děti opustil táta, který mi sliboval věrnost před oltářem? Nátlak na ni vytváří iluzi "mlčícího Boha".

Obráceně: Mám-li dojem "mlčícího Boha", náboženské vyprahlosti ap. překontroluji, jestli nejsem frustrovaný, jestli náhodou netlačím na FP Boha.

Testovací otázka Zenového mistra

Při hledání vlastností, které odlišují fantazijní postavy od reálných lidí, je užitečné začít následujícím příkladem. Zjevující se duch je de facto fantazijní postava zesnulé manželky a má celou řadu vlastností, které budeme jednu po druhé dále probírat:

Na smrtelné posteli si nechá mladá žena slíbit manželem, že se po její smrti už nikdy neožení. "Jestli svůj slib porušíš, budu se ti zjevovat a nedám ti spát." – Muž slib zpočátku dodržuje, ale po několika měsících pozná jinou ženu a zamiluje se do ní.

Brzy nato se mu začne každou noc zjevovat duch a vyčítat mu, že nedodržel, co slíbil. Muž ani jednou nezapochybuje o tom, že jde o ducha jeho ženy, protože duch nejenže ví všechno, co se přes den odehrává mezi snoubenci, ale zná i tajná mužova přání, jeho pocity, ví přesně, na co myslí. Protože už to dál nemůže vydržet, vyhledá zenového mistra a požádá ho o radu.

"Vaše první žena se stala duchem a dozví se všechno, co uděláte," odpoví mu mistr. "Cokoliv uděláte nebo řeknete, cokoliv darujete své

milované, nic mu neunikne. Musí to být velmi moudrý duch. Vlastně by si zasloužil váš obdiv. Až se vám příště zjeví, uzavřete s ním obchod. Řekněte mu, že toho ví tolik, že před ním nic neutajíte, a že uhodnete-li otázku, kterou mu položíte, odvoláte své zasnuby a neoženíte se."

"Na co se ho mám ale zeptat?" zeptal se muž.

Mistr odpověděl: **"Naberte plnou hrst fazolových bobů a zeptejte se ho, kolik jich máte v dlani. Jestli vám to neřekne, poznáte, že jde jen o výtvar vaší fantazie, a nebude vás víc rušit."**

Když se duch příští noc zjevil, začal mu muž lichotit, říká, že určitě všechno ví.

"Samozřejmě," odpověděl duch, "vždyt' vím i to, že jsi dnes byl u zenového mistra."

"Když víš všechno," vyhrkl muž, "řekni mi, kolik fazolí mám v dlani."
A duch zmizel, aniž odpověděl na otázku. (Ross, 1994)

Duchovní vyprahlost

Podobně jako u blízkých lidí, tak i u Boha naše hlava volá jejich fantazijní postavy, když je nám ouvej. Tyto bytosti fungují jako **záchytné osoby** - osoby, které nám mají v dané chvíli pomoci.

Musíme si položit otázku, kdy a proč se zjevují FP Boha, Ježíše atd. Jejich aktivace je diagnostickou známkou působící frustrace.

Spouštěcí frustraci je tedy třeba odhalit a uspokojit.

Neexistuje důvod, proč by duchovní vyprahlost měla trvat déle než pár hodiny či dní. Pokud člověk zná dobré psychohygienické techniky, měla by duchovní vyprahlost vymizet do pár minut.

Základní kritéria – symetrie

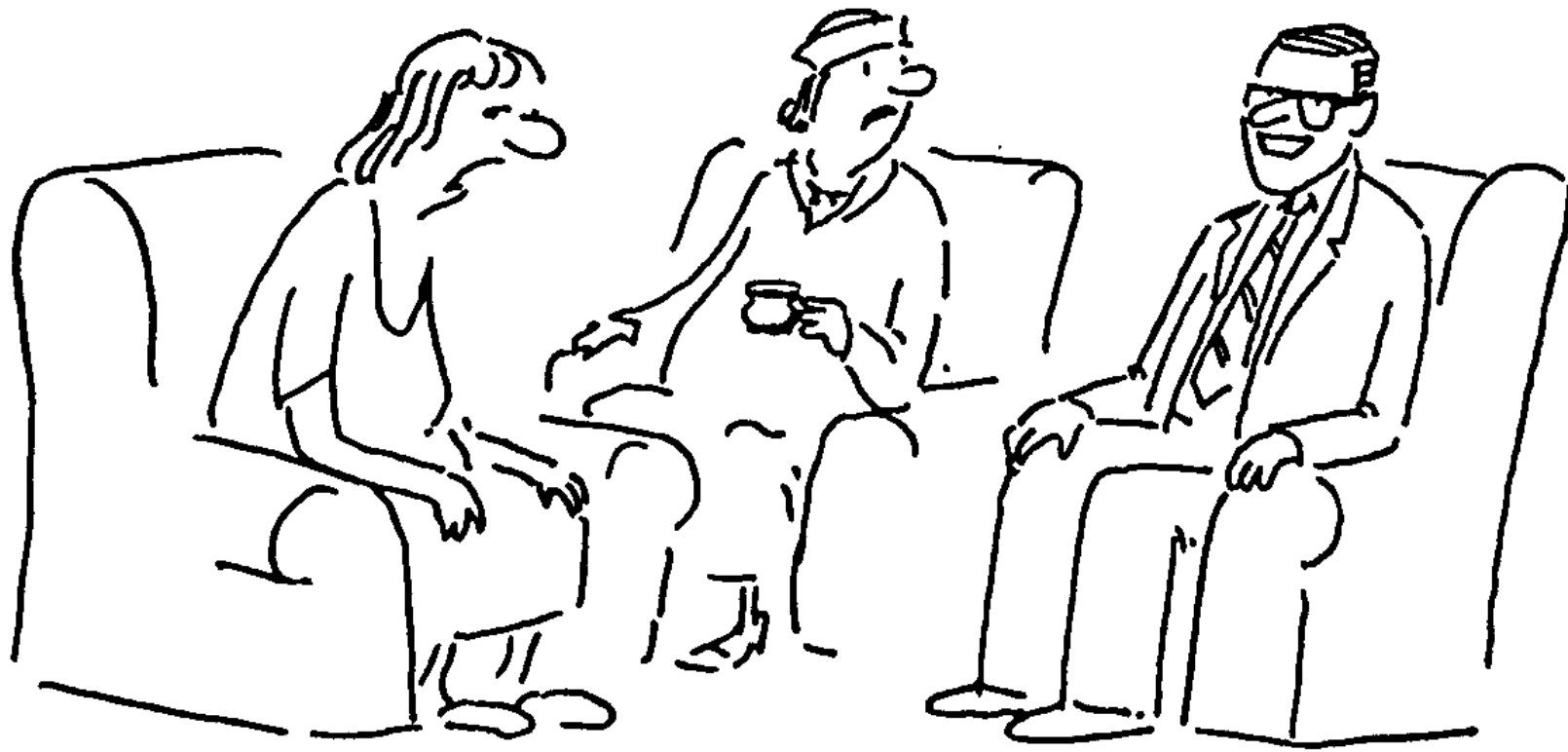
FP se aktivují symetricky k mým sklonům. Jestliže se chci přiblížit, postavíčky ustují. Pokud je chci vyhnat, nemizí, ale jen pasivně stojí.

FP se zjevují v jasné závislost na mých náladách a stavech
například když jsem unavený, jen večer, když mě někdo opouští ap.
Reálné bytosti jsou nezávislé na mých stavech.

Když ho vyháním, tak se vzteká. Když ho přitahuji, odmítá se přiblížit, nebo jen tupě stojí a nehýbe se.

viz video Muž z Acapulca - elektrikář

Televizní úsměv

POŘÁD SI NĚMOHU ZVYKNOUT NA TEN JEHO ÚPŘÍMNÝ TELEVIZNÍ ÚSMĚV, MAMINKO.
Žena, které elektrikář zabil muže.

Základní kritéria – FP sdílí mé špatné vlastnosti

Fantazijní Bůh Max Cannona sdílí jeho špatné vlastnosti: Když po něm někdo něco chce, tak si z něho dělá blázny.

Základní kritéria - Občas to řekne teologický nesmysl

Například „zjevený“ Ježíš řekl klientce: „Já jsem smrt!“ Reálný Ježíš však říká: „Já jsem vzkříšení a život.“

Netolerovat ani občasné nesmysly! Jsou známkou fantazijní práce...

Základní kritéria – prostorové a proxemické nesrovnalosti

„Pane doktore, mám stále neurčitý pocit, že za mnou někdo stojí.“

Extrakampinní halucinace

viz [hornicek_werich_prostredi.mp3](#)

Testovací otázka

Z teologie víme, že reálný Bůh člověka neustále miluje a chce jeho dobro.

Pokud mám vidinu Boha, či jen pocítuji jeho blízkost, pak kritériem může být odpověď na otázku:

„Bože, miluješ mě?“

Jestliže fantazijní Bůh není schopen bezpodmínečně klidně odpovědět:

„Ano, já tě mám rád a přeju ti, abys byl(a) šťastná a dařilo se ti.“

Pak máme prakticky stoprocentní jistotu, že se jedná o iluzi.

Takový představovaný Bůh, pak v reakci na tuto otázku jen pasivně stojí, není schopen nic říci.

Technika

Mám-li jistotu, že naproti mě stojí FP – tj. produkt mé hlavy, pak mohu obrátit logiku:

- Začnu FP oslovovat svým jménem.
- Přestanu od FP očekávat, že mi uspokojí to, co mě trápí.
- Přestanu od FP očekávat, že bude vědět odpovědi na otázky, na které sám nemám odpověď.
- Přestanu od FP očekávat, že ona pomůže mě, naopak se snažím pomoci – já ukonejšit FP.

Příklad

JK (s obavou): "Bože, dobrá, tak já se pokusím udělat vše, aby to dobře dopadlo."

Bůh (pocit'ovaná tvrdá, úsečná odpověď): "To snad je samozřejmé. To nemusíš říkat."

V tomto okamžiku je jasné, že tento Bůh není reálný Bůh, ale je to jen můj strach, že to celé špatně dopadne. Tedy od tohoto okamžiku se snažím trochu zklidnit.

"Jerome, v klidu. Nějak to zvládneme..."

Tuto odpověď mohu vložit do úst představovanému Bohu nebo ji říci vlastním jménem. Každopádně ale je třeba mít na paměti, že tyto fantazijní dialogy jsou na hony vzdálené skutečnému rozhovoru s reálným Bohem. Ten je trochu dál, než bychom ho subjektivně cítíme. A je k němu trochu složitější cesta.

Klient schizofrenik

Celá rodina okolo stolu a jejich syn schizofrenik (>30 let) mi popisuje svoje stavy. Prý má postavu, které říká Bůh a ta ho neustále komentuje.

JK: Zeptal jste se ho někdy, jakou má náladu?

On: Ne

JK: Tak to někdy zkuste.

On: Já se ho mohu zeptat hned.

JK: Tak výborně.

On: Říká, že to stojí všechno za ...

JK: Hmm, to jen zrcadlí vaši náladu. Tak mu řekněte, že se nemusí bát, že to s ním všechno zvládnete.

On: Ten človíček se mě chytil za nohu a nechce se mě pustit. Celý se uvnitř třesu.

Spontánní přejmenování fantazijní postavy

JK: Tak ho dál zklidňujte...

On dále něco vysvětluje. JK po chvíli: Co dělá nyní?

On: Vzteká se.

JK: To je proto, že s ním zkoušíte manipulovat. Řekněte mu, že se nemusí bát, že na něj budete hodný a neušijete na něj nikdy žádnou boudu.

On: Jo, zase se zklidnil.

Bůh s každým člověkem hovoří tím, jazykem, kterému rozumí a věří daný člověk.

Teologický rámec na závěr

Reálný Bůh není vázán hranicemi normálního/patologického. Není vázán hranicemi reálného/fantazijního. Není vázán hranicemi vědeckého/pověrečného.

K sv. Josefovi mluvil ze sna - z fantazijního.

K mudrcům z východu mluvil z hvězd - z pověrečné astrologie.

Není problém předpokládat, že mnoho stavů mystiků opouštělo hranice normality a představovalo psychotické vidiny a slyšiny.

Důležitou otázkou je, do jaké míry toto vše buduje Boží království a je ve shodě s jeho plánem (Mt 7, 16):

"Po jejich ovoci je poznáte. Což sklízají z trní hrozny nebo z bodláčí fíky? Tak každý dobrý strom dává dobré ovoce, ale špatný strom dává špatné ovoce."

viz film Yvetka a hora

Rozlišovat duchy

1. list Janův 4. kapitola

Milovaní, nevěřte každému vnuknutí, nýbrž zkoumejte duchy, zda jsou z Boha; neboť mnoho falešných proroků vyšlo do světa. Podle toho poznáte Ducha Božího: **Každé vnuknutí, které vede k vyznání, že Ježíš Kristus přišel v těle, je z Boha;** každé vnuknutí, které nevede k vyznání Ježíše, z Boha není. Naopak, je to duch antikristův, o němž jste slyšeli, že přijde, a který již nyní je na světě.

Vy však jste z Boha, děti, a zvítězili jste nad falešnými proroky, protože ten, který je ve vás, je větší než ten, který je ve světě. Oni jsou ze světa; proto z nich mluví svět a svět je slyší. My jsme z Boha; kdo zná Boha, slyší nás, kdo není z Boha, neslyší nás. Podle toho rozeznáváme ducha pravdy a ducha klamu. Milovaní, milujme se navzájem, neboť láska je z Boha, a každý, kdo miluje, z Boha se narodil a Boha zná.

Kdo nemiluje, nepoznal Boha, protože Bůh je láska.

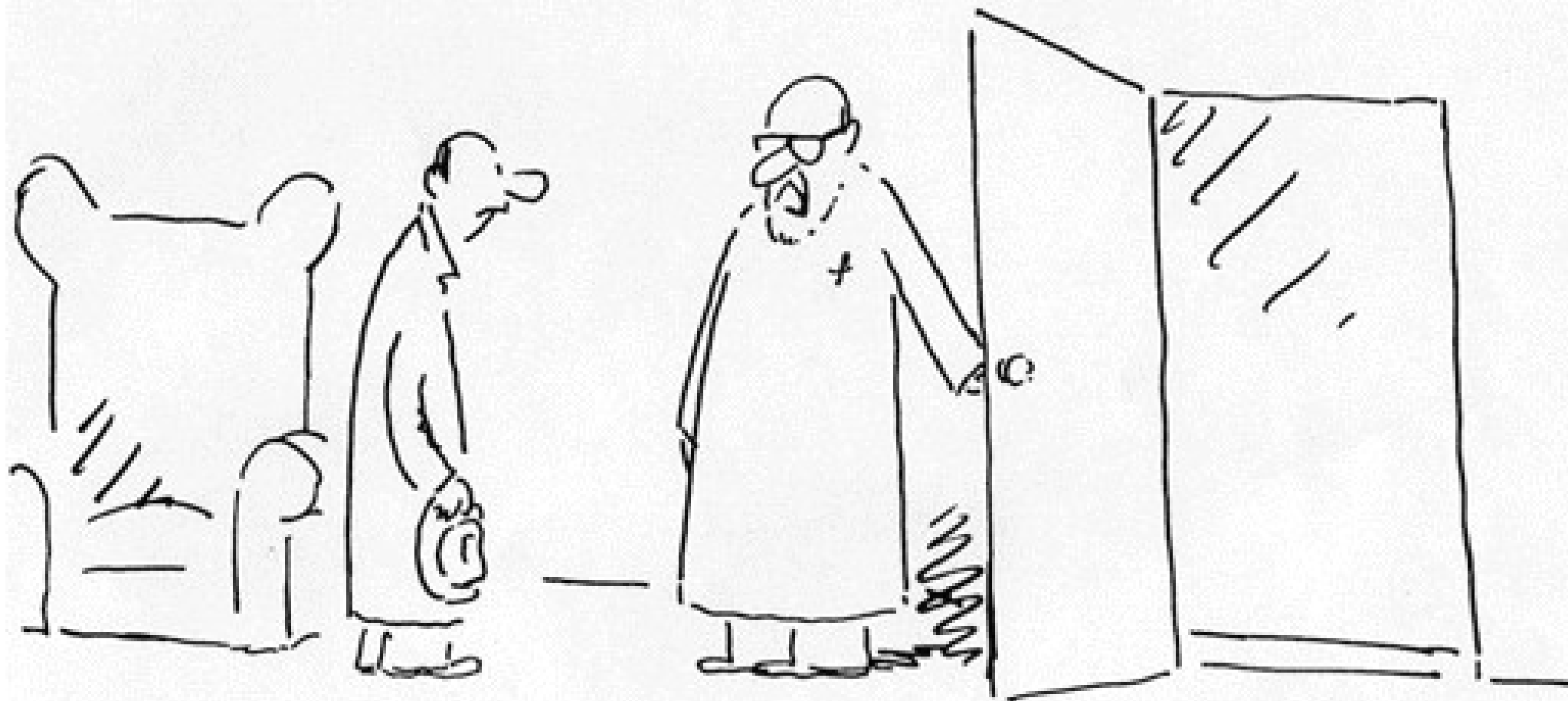
Co nejsou spolehlivá kritéria

- 1) jistota subjektivního prožitku – já to tak cítím.
- 2) intenzita zážitku
- 3) pocíťovaná hranice mezi já – ty
- 4) pocíťovaná přítomnost Boha

**My s jistotou můžeme říci, co není zjevení,
ale nemůžeme s jistotou říci, co je.**

Víme, jak se chovají iluze, halucinace, bludy, fantazie, ale nemůžeme ani tušit, jak si Bůh usmyslí, že vstoupí do světa.

Děkuji Vám za pozornost

NAUČIL JSEM VÁS MÍT RÁD LIDI. A TEĎ VYPADNĚTE!

PhDr. Mgr. Jeroným Klimeš, Ph.D.

<http://www.klimes.us>